

De Cultuur Loper op speelleercentrum De Wijde Wereld in Uden

Als onderdeel van de monitoring van De Cultuur Loper heeft KPC Groep in 2015 met 4 voorloperscholen gesprekken gevoerd. De 4 gespreksverslagen vertellen het verhaal van een school die de stappen van De Cultuur Loper doorloopt. Chronologische verslaglegging en persoonlijke citaten wisselen elkaar hierbij af. Uit de verhalen blijkt dat De Cultuur Loper geen keurslijf is, maar een programma waarbij de eigen visie en mogelijkheden van de school leidend zijn.

Een gesprek met directeur Jos van Zutphen, icc'er en leerkracht Tanja v.d. Akker en pedagogisch medewerker en theatermaker Sofie van de Krommenacker.

Alvorens het DCL-verhaal van De Wijde Wereld te vertellen, volgt hieronder een schets van de schoolvisie en -organisatie, omdat die voor een groot deel bepalend is voor dit verhaal.

Speelleercentrum De Wijde Wereld bestaat sinds augustus 2012 en biedt een totaal concept van onderwijs en opvang. De visie van Speelleercentrum De Wijde Wereld is 'Kinderen weer tijd en ruimte geven kind te zijn' en een plek bieden waar ze alle talenten kunnen ontdekken, onderzoeken en ontwikkelen.

Naast regulier basisonderwijs worden er in De Wijde Wereld allerlei andere activiteiten afwisselend aangeboden, met als doel een balans te bieden tussen in- en ontspanning. Op maandag, dinsdag en donderdag start het basisarrangement om 8.30 uur en eindigt

om 17.00 uur. Op woensdag en vrijdag start het basisarrangement om 8.30 uur en eindigt om 12.30 uur. Kinderen vanaf 6 weken tot 4 jaar worden opgevangen in vaste, verticale groepen.

Binnen Speelleercentrum De Wijde Wereld wordt onderscheid gemaakt tussen:

- **OnderwijsTijd:**

de tijd voor regulier onderwijs, dat verspreid in blokken wordt aangeboden aan kinderen van 4 tot 13 jaar (groep 1 t/m 8);

- **WereldTijd:**

de tijd waarin de kinderen met tal van activiteiten aan de slag kunnen gaan, en waarbij hun eigen keuze een grote rol speelt. Geprobeerd wordt maximaal tegemoet te komen aan de talenten en behoeften van de kinderen. Er is een breed scala aan activiteiten mogelijk; van buiten- tot binnenspelen, van vrij spelen tot het volgen van een cursus, van individueel- tot groepsspel enzovoort;

- **VrijeTijd:**

de tijd die kinderen naar eigen inzicht mogen invullen;

- **SportTijd:**

de tijd waarin kinderen (dagelijks) sportactiviteiten krijgen aangeboden. Twee van deze activiteiten zijn de reguliere gymlessen. Bij de andere activiteiten kunnen de kinderen deelnemen aan sport binnen of buiten het speelleercentrum (evt. bij een sportvereniging);

- **Etenstijd:**

de tijd tussen de middag, waarin de kinderen een gezonde lunch krijgen aangeboden.

Het begin van het verhaal

Na de start van De Wijde Wereld als speelleercentrum in 2012 wordt geprobeerd zoveel mogelijk activiteiten binnen te halen die

verrijkend kunnen zijn voor de kinderen. Dit is gericht op een breed aanbod, maar het gebeurt nog niet in onderlinge samenhang. Er is een intern cultuurcoördinator op De Wijde Wereld, die zich vooral bezig houdt met het maken van keuzes uit het aanbod van Stichting C, de marktplaats cultuureducatie van Uden. Er wordt dus vooral aanbodgericht gewerkt en nog niet vraag gestuurd. Het betreft mooie activiteiten, maar zonder al te veel samenhang. Als de marktplaatscoördinator cultuureducatie (later de intermediair) vertelt over De Cultuur Loper ziet Jos mogelijkheden. Het past bij de ambitie van De Wijde Wereld, en er zijn middelen beschikbaar om iets te ontwikkelen voor de kinderen. Het sluit naadloos aan bij de wens om meer diepgang te krijgen in cultuureducatie.

Assessment en formuleren van ambities

Zoals in de introductie vermeld is de ambitie van De Wijde Wereld de kinderen zoveel mogelijk in aanraking te laten komen met 'alles'. De school kent geen 'smalle' speerpunten. Er is geen focus op iets 'specifiek', omdat daarmee altijd een aantal kinderen tekort wordt gedaan. Kinderen moeten/mogen alles kunnen beleven op De Wijde Wereld.

In juni 2013 wordt het ambitiegesprek gevoerd en worden de volgende ambities geformuleerd:

- kennismaken met een breed scala aan mogelijkheden;
- verdieping bieden voor leerlingen;
- verbinding met De Wijde Wereld leggen;
- betekenisvol zijn naar de samenleving/wijde wereld.

Dit zegt iets over de kinderen:

- ze zijn positief kritisch;

- ze zijn weerbaar;
- ze hebben een positief zelfbeeld;
- ze zijn zich bewust van hun eigen talent;
- ze opereren zelfstandig;
- ze zijn gelukkig.

We leren kinderen:

- dingen vanuit verschillende perspectieven te bekijken;
- creatief denken, meerdere oplossingen bedenken;
- empathisch inlevend te zijn;
- coöperatief te werken;
- ruim denkend te zijn.

Leerkrachtcompetenties:

- we durven kinderen los te laten;
- we hebben vertrouwen in kinderen;
- we hebben durf en lef;
- we gaan uit van een holistisch mensbeeld;
- we stellen kinderen in staat keuzes (ook verkeerde keuzes) te maken;
- we streven naar een team waarin diverse talenten van collega's aanwezig zijn.

We willen werken aan:

- talentontwikkeling;
- verbinding met buitenwereld;
- kennismaken met een breed scala aan cultuur;
- het creëren van kansen voor verdieping, vaardigheid en beleving;
- het samenstellen van een reflectiekaart waarin cultuur een plek heeft (trotskaart).

In het kader van De Cultuur Loper zet De Wijde Wereld de stap naar het werken aan talentontwikkeling. Met de algehele visie van de school en de geformuleerde ambities op het terrein van cultuureducatie als uitgangspunt, is dit een logische stap.

Het betrekken van het team en de start van activiteiten

Het team is de eerste twee jaren al pionierend in het diepe gesprongen. Nu De Wijde Wereld in rustiger vaarwater terecht komt kan steeds meer planmatig te werk worden gegaan. Het gehele team gelooft in de ambitie van de school om kinderen tijd en ruimte te bieden. Zowel fysiek als mentaal. Tijd is er, omdat kinderen in ieder geval drie dagen per week 8,5 uur op school zijn.

Het eerste jaar staat vooral in het teken van bewustwording van het belang van de brede focus binnen cultuureducatie, in tegenstelling tot een smalle focus op bijvoorbeeld textiele werkvormen, of een ander specifiek gebied.

In het tweede jaar wordt steeds duidelijker dat vakdocenten hard nodig zijn op De Wijde Wereld voor bepaalde vakgebieden, omdat groepsleerkrachten ver onder gekwalificeerd zijn om daadwerkelijk vanuit deze vakgebieden (dramatische expressie, dans, muziek, tekenen, enzovoort) veel te bereiken bij de leerlingen in termen van hun ontwikkeling. Groepsleerkrachten zijn daartoe onvoldoende geëquipeerd vanuit hun opleiding.

Jos: “Als ik zie wat er nu gebeurt met tekenen, dan zouden leerkrachten nog niet met de wildste fantasie bedacht kunnen krijgen dat leerlingen op deze wijze op een fantastische manier hun blik kunnen openstellen voor bijvoorbeeld kleur en compositie.”

Voor Jos is vooral het cultuuraspect – de wijze van (samen)werken op De Wijde Wereld – van belang, en hij hecht minder waarde aan de structuur (het hebben van plannen en documenten). Verbeteringen worden vooral gezocht in mensen en niet in documenten.

Tot nu toe heeft de school veel willen doen met weinig mensen. Met name Jos vervult een spilfunctie. Hij heeft de workshops van de vakdocenten geregeld, en later ook de evaluatie geïnitieerd. Op basis van die evaluatie is besloten of vakdocenten het volgende schooljaar terug mochten komen. Nu is de fase aangebroken dat meerdere mensen worden ingeschakeld en mede verantwoordelijkheid gaan dragen.

Jos: “Alles is tot nu toe vanuit één centraal punt geregeld. Langzaam gaan ik steeds meer ballen naar anderen, want dan kan het ook aan kwaliteit winnen. De ballen gaan naar mensen die deze goed kunnen vangen en weten wat ze er mee moeten doen.”

Van belang is dat de verbinding tussen pedagogisch medewerkers (buitenschoolse tijd) en leerkrachten (binnenschoolse tijd) veel krachtiger gaat worden. Nu gebeurt dat al gedeeltelijk op natuurlijke wijze, maar nog te weinig planmatig. Er moet nog meer één gemeenschappelijke taal worden gesproken. Een mooie opstap om dat te gaan realiseren is het werken met talentontwikkeling, waar de onderwijskundige teamleden in het kader van De Cultuur Loper nu vooral mee bezig zijn. Onder leiding van Juliette Walma van der Molen, hoogleraar talentontwikkeling van de TU Twente, wordt steeds duidelijker voor alle betrokkenen wat talentontwikkeling is, en hoe dat kan worden gewaardeerd.

De opdracht van Juliette aan het team was: ga eens datgene wat er wetenschappelijk bekend is over talentontwikkeling terug vertalen naar het onderwijs; naar wat dat betekent voor de leerlingen. Daarvoor is nu een 'placemat' ontwikkeld, waarbinnen vier elementen centraal staan:

- positief zelfbeeld: ik kan het en geloof in mezelf (verbeeld als pauw);
- motivatie: ik wil het en geef niet op (verbeeld als leeuw);
- vaardigheden: ik kan het zelf en vind het leuk een vraag of probleem uit te pluizen (verbeeld als uil);
- houding: ik ben en blijf nieuwsgierig en kritisch, en wil precies weten hoe het zit (verbeeld als stokstaartje).

Binnen de school worden gesprekken aangegaan met de leerlingen vanuit deze vier elementen. Gepoogd wordt het gedrag van de kinderen te snappen vanuit deze elementen. En dat gebeurt zowel binnen de onderwijstijd als binnen de wereldtijd.

Met Juliette wordt – samen met het onderwijskundig team – gezocht naar kwalificaties die aan de elementen van talentontwikkeling kunnen worden gehangen. Er zijn vier sessies geweest en na de zomervakantie volgen er nog twee. Er worden verschillende voorbeelden besproken. Zoals de economiedocent die er niet langer tevreden mee is dat zijn leerlingen een 10 kunnen halen door alleen maar kennis te reproduceren. En dan moet worden nagedacht over waar het om gaat in het onderwijs. Bijvoorbeeld het kunnen verbinden van het geleerde: transfer. Juliette geeft de leerkrachten ook opdrachten. Zoals: ga de lesstof van morgen verrijken door de vraagstelling anders te maken. Door kennis te nemen van wat mensen te vertellen hebben, die er totaal anders naar kijken kom je tot verbreding. Het team krijgt daartoe

ook opdrachten om zelf een aantal zaken proefondervindelijk te ervaren.

Dit traject werkt goed. Een nadeel is dat pedagogisch medewerkers niet deelnemen aan dit traject, omdat er geen gelegenheid is om ook hen daarvoor vrij te roosteren. Gezocht wordt naar andere mogelijkheden om ook hen bij deze ontwikkeling te betrekken.

Het kijken naar talentontwikkeling vanuit De Cultuur Loper levert veel op ten aanzien van cultuureducatie, maar ook veel breder: naar het totale onderwijs. Bij het team is het besef ontstaan dat in het onderwijs (te) veel wordt gewerkt met gesloten opdrachten, die gemakkelijk controleerbaar zijn, en waarin weinig creativiteit wordt gevraagd van de uitvoerders van de opdracht. En het besef dat de motivatie aanzienlijk groter wordt als wel een appel wordt gedaan op creativiteit. En dat het grotere appel op creativiteit en meer ruimte en vrijheid om een opdracht naar eigen inzicht uit te voeren, vooral ook mogelijkheden biedt voor talentontwikkeling. Door ruimte te geven aan creativiteit worden de uitvoerders van een opdracht ook werkelijk eigenaar van die opdracht.

Jos: "Bij een van de opdrachten werd het team in vier groepen verdeeld. Elke groep kreeg dezelfde zak met legoblokjes, maar ieder kreeg een andere opdracht. De opdracht varieerde van: bouw dit autootje na, tot: maak van deze legoblokjes een voertuig dat beter is voor het milieu. Het was goed zichtbaar wat de verschillende opdrachten deden met elke groep. In de groep die een autootje na moest bouwen werd nauwelijks gediscussieerd en de opdracht was snel uitgevoerd. In de groep die de meest complexe en creatieve opdracht kreeg ontstonden de meest boeiende discussies. En later bleek dat hoe minder de opdracht te maken had met simpel

reproducen, hoe meer de groep had geleerd en hoe hoger het enthousiasme en de motivatie van de deelnemers was.”

Meerjarenvisie en implementatie

De school is nog steeds – en voortdurend - op zoek naar verbinding. Recent is besloten dat Sofie de rol van cultuurcoördinator zal krijgen. Daarmee heeft De Wijde Wereld zowel een leerkracht als een pedagogisch medewerker in deze functie. Hiermee kan het bereiken van de gewenste verbinding tussen binnen- en buitenschools werken kracht worden bijgezet. De ‘placemat’ van talentontwikkeling hangt in alle klassen, waardoor de gesprekken met de leerlingen bijna automatisch op gang komen.

Bij unit overleggen (waaraan zowel onderwijskundig als pedagogisch medewerkers deelnemen) wordt steeds samen geoefend hoe lesstof voor de kinderen aantrekkelijker kan worden gemaakt. En daarbij wordt goed in het oog gehouden wat de bedoeling is van die lesstof: wat wil je dat kinderen leren. En daarmee kan de lesstof gedifferentieerd worden aangepast, op maat van de verschillende leerlingen. Dit stimuleert leerkrachten ook weer om meer zelf na te gaan denken, en niet (meer) uitsluitend te vertrouwen op methode- en toets makers. Daarmee wordt ook van de leerkrachten een open blik en grote(re) ambitie gevraagd. En dat is nodig als de leerkrachten dit van de leerlingen verlangen.

Ook ouders zijn belangrijk. De Wijde Wereld is op dit moment bezig met de ontwikkeling van digitale rapporten/portfolio's. Daarin worden ook de vier elementen van talentontwikkeling expliciet ingebouwd. In dat portfolio komen wel CITO gegevens, maar geen rapportcijfers. De ouders moeten hierin nog worden meegenomen.

Dit portfolio komt er in september. De MR en de oudercommissie gaan hier een grote rol in vervullen.

De 4 CmK-doelen

Welke verworvenheden kunnen voor De Wijde Wereld worden vermeld in het perspectief van de 4 CmK-doelstellingen?

1. De ontwikkeling, verdieping of vernieuwing van het curriculum

De Wijde Wereld heeft gekozen voor talentontwikkeling als speerpunt van De Cultuur Loper. Met het team wordt dit speerpunt, onder leiding van hoogleraar talentontwikkeling Juliette Walma van der Molen, verkend en ‘uitgespit’. Nagegaan wordt welke wetenschappelijke evidentie er is en hoe die kan worden vertaald naar de dagelijkse lespraktijk en kan worden verankerd in het curriculum.

2. De deskundigheid van de leerkrachten (en pedagogisch medewerkers)

In het traject ‘talentontwikkeling’ neemt deskundigheidsbevordering een belangrijke plaats in. In totaal worden zes sessies uitgevoerd en daarnaast wordt naar schatting de helft van de tijd die beschikbaar is voor unit overleggen (leerkrachten en pedagogisch medewerkers) besteed aan talentontwikkeling en de wijze waarop hieraan zowel binnen als buiten schools aandacht aan wordt geschonken.

3. Samenwerking tussen school en (culturele) omgeving

Inherent aan het concept van speelleercentrum is dat intensief wordt samengewerkt met de (culturele) omgeving.

4. Instrumenten voor het beoordelen van de culturele ontwikkeling van leerlingen

Binnen het DCL-traject in De Wijde Wereld is expliciet aandacht voor het beoordelen van de culturele ontwikkeling van de leerlingen, toegespitst op talentontwikkeling. Het vormt een onderdeel van het ondersteuningstraject en wordt onder meer concreet vorm gegeven in de ontwikkeling van een digitaal rapport/portfolio.

Een artikel over De Cultuur Loper, gepubliceerd door Kunstbalie.

Auteur: Ria Timmermans, KPC Groep

Het gesprek op De Wijde Wereld had plaats op 1 juli 2015.